

Gospodarski List.

S PODOBAMI.

Glasiló c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: vodja E. Kramer

„Gospodarski List“ izhaja kot priloga „Soče“ dvakrat na mesec in sicer vsak drugi petek. Udje c. kr. kmetijskega društva in naročniki „Soče“ dobivajo list brezplačno; drugače pa stane list na leto 1 gold. 20 kr. — Naročnina raj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa vodstvu deželne kmetijske šole v Gorici. — Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 6.

V Gorici, 22. Aprila 1887.

Leto VII.

Deželna kmetijska šola v Gorici

(Slovenski oddelek.)

(Konec).

II. Kmetija.

a) **Zboljšanje zemljišč.** — Kar se tiče zemljišč, ni bilo polje racijonelno urejeno, kajti vse polje razdeljeno je bilo v 23 malih kosov, takó, da na vsem zemljišči ni bilo jedne njive v pravem pomenu besede. Razun tega so pa poti mej njivami (stradoni) mnogo zemljišča uporabile, od katerega ni bilo nikakega pridelka, ker je na poteh le borna travica rastla. Majhne njivice zahtevajo pa mnogo več obdelovanja kot primerno velike, isto tako se pa oranje na malem kosu zemlje ne more nikdar tako izpeljavati, nego na večji njivi. Glavna stvar pri poljedelstvu, namreč kolobarenje, se pa pri 23 malih koščikih niti vpeljati ne more.

Z ozirom na tu navedene razloge zložili smo vse majhne njivice takó, da je sedaj namesto 23 kosov le šest velicih in skoro enakih njiv, na katerih se bode vpeljalo sledeće šestovrstno kolobarenje:

1. leto okopavine (dobro gnojene)
2. „ jaro žito z deteljo (lucerna)
3. „ detelja,
4. „ detelja,
5. „ pšenica z razno strniščino (pol gnoja)
6. „ oves, potem krmska koruza.

Travnik na Blanči, ki je v slabem stanji, se je deloma preoral in se je nasejal z ovsom pomešanim s travnim in deteljnim semenom.

Nadalje je še omeniti, da se je vrtič med hišnim poslopjem uredil ter se je na njivo nasadilo 100 sadnih drevesc, deloma jabelk, hrušk in ringlotov.

b) **Poljski pridelki.** — Žita sponesla so se srednje dobro. Razne vrste pšenice sponesle so se zelo različno. Najboljše je obrodila ter dala naj težje

zrnje Banaška, Ročinjska in Štajarska zimska pšenica. Med raznimi vrstami rži sponesla se je posebno dobro Zelandška in Štajarska zimska rž. Nadalje skazal se je posebno dobro šesterovrstni zimski Štajarski ječman. — O okopavinah nam je samo poročati, da je zgodnji krompir pričel uže v zemlji gnjiti ter se je skoro ves pokvaril.

c) **Drevesnica.** — Mladih drevesc precepilo se je v teku leta preko 4000 komadov in sicer 2000 deloma jabolk in hrušk. Gledé drevesnice omeniti nam je, da sedanja drevesnica ne zadostuje potrebam kmetijske šole, zatorej pričelo se je s potrebnimi deli, da se napravi nova in velika ter umno urejena drevesnica. Sadilnica za izgojo divjakov ali podlag je uže gotova ter se je posejalo nad 20 kg. pešek in koščic raznih sadnih vrst, posebno hrušk, jabelk, češpelj, mandelnov, itd.

d) **Vinograd in vinski pridelok.** — Letošnja trgatav bila je gledé kvantitete le srednja, pridelalo se je skupej 13 hektolitrov vina; vino je pa dobro; nekatera vina prve, druge, in tretje vrste. Posebno dobro sponesel se je Rizling, modra Frankinja, Burgundec in Carmenet. Grozdje se ni pomešalo, ampak napravilo se je iz vsake vrste grozdja posebno vino. Tu je omeniti, da so tiste trte, katere smo škropili z bakrenim vitrijolom zmešanim z apnenim beležem dale popolnoma dozorelo grozdje. O poskušnjah, katere smo napravili z raznimi sredstvi zoper strupeno roso „Peronospora viticola“, hočemo pozneje govoriti. Ker so sedanji vinogradi gledé važnosti vinarstva za Goriško deželo za kmetijsko šolo še premajhni, pričela so se uže dela za nasadbo novih vinogradov tik starih, proti stari hiši. Razun tega se bodo pa tudi trtni sortimenti od ceste do stare hiše speljali na latnik.

Konečno naj še omenim, da se bode napravila še v teku leta mala trtnica z ameriškimi trtami.

e) **Hlev.** — V hlevu imamo sedaj živine in sicer govede „pincgavskega“, in „belanskega“, plemená:

8 krav vrednih	gold. 1100
3 junčke "	" 100
1 junico "	" 20
1 bika "	" 180
2 vola (štajarska)	" 270
1 kobilu (brejo)	" 200
1 žrebe	" 100
3 prasce (mlade)	" 60

Skupaj gold. 2040

Ker travniki še niso popolnoma uredjeni in se je bati, da bi spomladi ne primanjkovalo sena, če bi se redilo 20 glav živine, treba bode gotovo pred zimo nekoliko govede prodati. Konečno mi je še omeniti, da se je redilo do meseca avgusta 8 prašičev, a 3 poginili so na vrančnem prisadu, katera bolezen je po Goriški okolici hudo razsajala.

f) Kuretino smo letos jako pomnožili. V kurniku imamo sedaj 45 glav letavine. Omeniti nam je, da smo vpeljali več tujih kuretinskih plemen in sicer: Hondansko, Švicarsko, Holandsko, Padovausko in Brama-pleme.

Ta plemena redili bodemo čista, zato je bilo je treba kurnik prestrojiti in v več oddelkov razdeliti.

E. Kramer.

Glavne opombe o sadni drevesnici.

Prostor, katerega za drevesnico odločimo, mora imeti popolnoma prosto lego. — Zemlja naj bo dobra in rahla, s peskom in ilovico premešana; mrtvica ali spodnja zemlja mora biti dobra. Zemlja, ako ni bila popred za zelenjadni vrt morda prekopana, se pred zimo 45-50 cm. (1 1/2 čevelj) globoko prekoplje in tako pusti čez zimo, da se dobro osuši in da se rudniška hrana razkroji in razpade.

Težke mokre ilovice in glinice s plitvo gornjo rodovitno zemljo ne vzimaj nikdar za drevesnico.

Ako je zemlja, kamor mislimo sadna drevesca saditi, slaba, ali ako je bila popred, z drevjem zasajena, treba jo je pri prekopavanju dobro pognojiti.

Za to gnojenje je najbolj priličen dozorel hlevski gnoj, kakor tudi dobro pripravljeni mešanec ali kompost, katerega dobro s pepelom pomešamo, ter to zmes pri prekopavanju na 40-50 cm. globoko podkopljemo. — Pepel je pri sadnih drevescih zavalj tega posebno dober, da se plesnivec ne prime koreninice, kar se pri mladem drevju žalibog zelo rado pripeti.

V 2 letih pridejo koreninice mladih dreves v spodnjo zemljo, kjer dobe dovoljno množino hrane, kar jim izvanredno pomaga, da se debelca in koreninice dobro razvijajo. Še dandanes mnogi trde, da drevesca, katera so v spodni in rodovitni zemlji zrasla, ne napredujejo dobro v manj rodovitni zemlji. Ta misel je pa gotovo popolnoma kriva in napačna.

Drevescam, katera so rasla v rodovitni zemlji, razvile so se vse koreninice popolnoma dobro in sicer srčna ali glavna korenina, stranske, koreninice

kakor tudi sesalke. Ako zdaj taka drevesca na slabše mesta presadimo, se bodo gotovo boljše prijela in lepše razvijala, kakor taka, ki so rasla v slabi zemlji in ki imajo vsled tega koreninice slabo razvite; ako pa drevesca pustimo še več časa v drevesnici, t. j. tako dolgo, da se jim koreninice dobro razvijajo potem med tem časom ostare, kar je pa še slabše.

Sploh se ravnajmo po tem pravilu, da se koreninice le v dobri zemlji razvijajo in množe in da drevesec, ki nimajo dovolj dobrih korenin, tudi ne sadimo.

Žepič.

O izrejevanji žebet.

(Dalje)

Najbolji pomoček je, žebe kolikor mogoče dolgo pri materi pustiti tako, da se uže precej veliko drage hrane uživati navadi ter da mu ne dene hudo, če je kaj časa od kobile ločeno, na pr. pol dneva. Vendar je velike vrednosti, če skrbimo za nadomestek manjkajočega mleka. Kdor je žebeta navadil na kuhani ječmenec, ta jih prav lahko odstavlja, da se skoro nič ne pozna.

Kdor pa tega ni mogel ali ni hotel storiti, ta se lahko poslužuje zmedkov za nadomestek kobilinoga mleka. S prva žebe ne vzame rado zmedkov, pa je lahko prisilimo. V to svrhu je treba nekaj zmedkov v jasli postaviti, pa žebetom nič piti dati. Žeja jih prisili v par urah k zmedkom in potem se jim privadijo, da vsaki dan po 2—4 litre zmedkov vzamejo. Tako jih lahko odstavimo, da ostanejo zdrava in lepa, kar njihova životnost in svitla dlaka spričuje. Zmedkov lahko dalje časa dajemo, čem dalje tem bolje. Vrhu tega se žebetom polaga ovs, kolikor ga hočejo, pa tudi nekaj lepega sena; tako so vedno životna, gladka, svitla dlake, pa vendar brez velikega trebuha.

Skrbeti je še, da žebeta vedno dobro prebavijo hrano. To se pokaže, če njihovo blato lahko razpada. Če pa je blato trdo in svetle barve, nam je to gotovo znamenje slabega prebavljanja in sušenja v črevesih. Zoper to imamo več pomočkov. Uzame se nekaj pšeničnih otrobov, katere treba z vrelo vodo popariti, potem ohladiti ter z drugo hrano položiti žebetom, ali na vodi dati. Dodatek rumene repe tudi pomaga. Tako delamo do končanega prvega leta, ko začnemo uže obilo polagati zeleno svežo krmo ali jih na pašo gonimo. Na ta način vzredimo si gotovo velikih, močnih in krepkih žebet, ki nam položeno krmo bolje poplačajo, kakor pa slabo rejeno, majhno in skvarjeno žebe.

V drugem in tretjem letu ne potrebujejo žebeta tolike postrežbe; so sploh z manjšim zadovoljna; če imajo poletni dobro pašo ali obilno zelene krme, zadovoljna so pozimi z mekinami in senom, kojemu se dodane nekaj repe, krompirja in ovsene rezi. Če jih pa uže vpregamo, treba jim je tudi nekaj ovs privoščiti.

Proti navedenemu pa ngovarjajo rekoč: ko bi mi svoja žebeta tako krmili, udarila bi vsa krma v kosti: žebeta dobijo bramor v kolena, nakolenice, zajčeje sekirice, krganje.

Dalje pride.

Pridelovanje velicih tikev ali buč.

Buče vsake sorte, osobito pa melone, dajo se prav velike pridelovati, ako se ž njimi po naslednjem načinu ravna; semena se vsejejo prav zgodaj, uže proti konci februarja ali začetkom marcija ter se v ta namen otolče 5 do 6 palcev široka, dobra, debela in z travo zaraščena zemljata ruša, čije dolgost se meri za semenom, ki se ga želi vsejati.

Rušo se preobrne, travo navzdol v kišto, ki se mora ruši dobro podajati ter mora biti z luknjami preskrbljena. Na zgornjem površji ruše vreže se z nožem podolgasta špranja okolo 2 palca globoka, v katero se vtaknejo potem bučina semena v presledkih po 2 palca eno od drugega. Pri vtikanji v zarezo treba paziti, da je ost semena navzgor obrnena.

Na to se zareza skupaj potisne ter se površje posuje z drobno prstjo. Ako se postavijo v gorak kraj, poženejo semena v nekolikih dneh; tedaj se ruša prenese v gorško zemljo ter se skrbno zaliva in redi, dokler ne prenehajo mrzle noči ter dokler so rastlinice $\frac{1}{2}$ čevlja visoke. Tedaj se izrežejo rastline iz ruše ter se z vsemi neporezanimi koreninami presade na prosto, v dobro pognojeno prst in najboljše na solučnat kraj. Ko se je rastlina dobro vkorenčila, postavi se blizu nje posoda z vodo napolnjena, iz katere neprenehoma voda kaplje na rastlinične korenine ter jih namaka. Na tak način pridelajo se tikve ogromne velikosti (često-krat 200 do 250 funtov težke). —

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje. 12. — Sodček belega vina dobil je duh po plesnivcu, slišal sem, da se ta duh najlažje s finim laškim oljem odpravi, blagovolite mi poročati, koliko olja naj vzamem na 1 hektoliter vina?

L. v. Rifenbergu.

Odgovor: Vzemite na 1 hektol. vina $\frac{1}{2}$ do 1 liter dobrega olja. Boljše odpravite pa duh po plesnivcu iz vina, če ga filtrirate skozi koščeno oglje.

Gospodarske raznoterosti

Kako se zatrejo poljski polži. — Edino vspešno sredstvo, s katerim se polži preženo iz polja, obstoji v tem, da se polje, na katero zahajajo, potrosi

z negašenim apnom. Vendar pa se s tem pomoré samo oni polži, katere apno doseže, radi česa treba je paziti pri potrošanju na ugoden čas. Kakor hitro se zapazi, da polži na kako posejano leho v tropah lezejo, treba je izbrati mirno jutro brez vetra ter na vse zgodaj, koj po solučnem izhodu začeti polje z apnom trositi, nekoliko ur po solučnem vshodu, vsaj pri lepem vremenu, jamejo polži zopet v svoje luknje leziti in tedaj mora delo biti uže dokončano. Pri trošenju treba je paziti, da se apno daleč po polju zatrosi, tako namreč, da apno štiri do petkrat polže prime, kateri se nato jamejo sleziti in radi ran, ki jih jim apno prizadene, zgubé vsako moč življenja. Ako nemamo na razpolaganje apnenega prahu, ga dobimo, ako položimo v kak koš kose živega apna ter za trenotek koš z apnom v vodo potopimo; apno se razsuje v droben prah, podoben gipsu ali mavcu, s katerim se posipa detelja. Apno tudi obteko razjeda, radi česa je svetovati, da se pri posipanju odene kaka stara obleka; usta in nos treba tudi držati kolikor možno zaprta.

Gojitev redkve. — Razločujeti se dve sorti redkve, poletna in zimska, prva je jednoletna, ter rabi za poletne potrebe, druga dvoletna ter se goli za jesen in zimo.

Redkev zahteva rahlo, redilno, globoko delano prst, dovolj mokrotno in v gorkem kraju. Ni tudi dobro, gnojiti zemljo, v katero se namerava redkev sejati, sé svežim gnojem, kajti redkvine korenine postale bi grenke, kosmate in marogaste. Seje se lahko kot drugi prihodek, namreč ko se je na istem polju uže pobral kak drug pridelek. Ako ni zemlja zadosti močna, ognuji se z gvanom, prahom iz kosti ali s kakim tekočim gnojem. Poletna redkev se seje od srede meseca aprila naprej v presledkih po 20 ctm. oddaljenih, zimska redkev pa junija meseca v presledkih po 60 ctm. narazen. Najbolje je v ta namen rabiti zrani "sajač", ali zatikaló; v vsako lukinjo se položijo dva do tri zrna 2 ctm. na globoko in če je prst suha, se jo z vodo zalije. Ko je seme pognalo in so rastlinice uže prestale napade zemeljskih bolh, se izbere najlepše, drugo pa izrije. Po leti treba je redkev večkrat oklestil ali oščipati in dvakrat osipati, kakor tudi pridno zalivati, kajti od množine vode odvisi rahlost in dobrotta tega pridelka. Poletne redkve se nabere, po potrebi na polju, zimska redkev se pa v jeseni, preden nastanejo zmrzline, pobere ter iz prostega prenese v klet, kjer se hrani v pesku. Da se pridobi seme, pusti se nekoliko poletnih redkev, da ocvetejo ter zarodé seme; da se vdobi seme zimske redkve, presade se spomladi nekatere na prosto ter pusté kakor poletne. Seme obdrži svojo kaljivost pet do šest let ter požene iz zemlje v osmih do deset dnevih.

Slepota pri konjih. — Marsikdo je uže opazil, da med vsemi domačimi živalmi je konj najbolj podvržen očesnim boleznim ter pogostokrati oslepi. Najnavadnejši vzrok tem boleznim je pa slab, po-

kvarjen zrak v hlevih. Namesto zdravega, svežega zraka nahajamo čestokrat v konjskih hlevih močau, vjedajoč dim, ki je tem bolj spriden in škodljiv, čim nižji so hlevi in čim bolj pomanjkuje v njih svitlobe, dobre ventilacije in čistote. Konjskemu hlevu je treba narediti okna od zgoraj tako, da imajo konji proti oknam glave obrnene. Vedno pa morajo konjski hlevi biti dobro razsvetljeni, kajti konj ne ljubi temote, kakor n. pr. prašiči, kojim se pripravljata umetna temota, tem več ljubi razsvitljen, prijazen hlev. Lahko se odstrani oni vjedajoči duh, ki je očem tako škodljiv, ako se hlev primerno prezračuje ter se skrbi za dobra in solidna tla, ki ne srkajo v se scalnice, temveč zadnja sproti odteka; treba je tudi hlev držati čeden in čist. Polovica slepih konj si je nakopala slepost v slabih hlevih.

Kako se ravna s zmrzlenimi trtami. — Najboljši način ravnati z trtami, ki so bile poškodovane po spomladnem mrazu, obstoji v tem, da se zamrzle mladike takoj pod prvim očesom odrežejo. O svojem času postanejo sočne in kakšenkrat pokaže se na teh mladikah zarod, na vsak način pa naredé take trte dobrega lesa za prihodnje leto. Nek trtni posestnik izjavil je o tem ravnanju naslednje: "Jaz sem prejšnje leto ta svet poslušal ter obrezal trte koj drugi dan po onej nesrečni noči, v katerej so zamrzule. Deset dni po dovršenem tem delu sem videl, da so iz venca poganjali čepi, po eden, dva in celo po tri. Ti čepi so skoraj vsi imeli grozde. Pri tem sem pa vdobil pri trtah lepega, zdravega lesa, koji je v naslednjem letu obilo pognal."

Gospodarske novice

C. kr. kmetijsko društvo v Gorici imelo je 21. t. m. svoj redni občni zbor sè sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo centralnega odbora o društvenem delovanju v letu 1886;
2. Čitanje in potrditev:
 - a) društvenega računa za leto 1886
 - b) društvenega proračuna za leto 1887,
 - c) stanja društvenega premoženja konec leta 1886.
3. Poročilo državnih podpor leta 1886.
4. Določi se, kdaj in kje bode prihodnji občni zbor po namenu §. 33 društvenih pravil;
5. Dozdevni predlogi.

Vinorejskemu društvu v Štanjel-u podelilo je visoko c. kr. ministerstvo kmetijstva 4500 gold. podpore.

(Kmetijsko berilo). Slavni goriški deželni odbor naročil je vodju E. Kramer, da preskrbi tudi italijanski prevod "kmetijskega berila."

Tržne cene

20. aprila t. l. v Gorici.

	od gold.		do gold.		
Pšenica	100 k.	10	20	10	40
Koruza	"	7	—	7	50
Rž	"	7	—	8	—
Ječmen	"	7	—	8	—
Fižol	"	10	—	12	—
Proso	"	7	50	8	—
Riž (fin)	"	21	—	22	50
Riž navaden	"	18	75	19	50
Riž indijsk	"	17	—	19	50
Seno	"	2	90	3	10
Slama	"	2	50	—	—
Češplje (goriške suhe)	"	15	—	20	—
Breskvice (suhe)	"	50	—	—	—
Fige (suhe)	"	10	—	18	—
Maslo (kuhano)	1 k.	—	90	—	94
Maslo (surovo)	"	—	70	—	82
Sir (navaden)	"	—	60	—	—
Vino črno furlansko					
	100 litrov	16	—	24	—
Vino črno kraško	"	18	—	27	—
Vino belo Dornber.	"	15	—	20	—
Vino belo briško	"	17	—	20	—

KMETIJSKO BERILO

spisal **E. Kramer,**

dobiva se

pri **PATERNOLLI**

v GORICI.



Naznanilo kmetovalcem.

Čast mi je naznanjati s tem, da imam v zalogi **koščeno gnojilno moko** (superfosfat) jako velike gnojilne vrednosti za deteljišča in senožeti, 100 Kilo po 11 gold. **Koščeno navadno moko** prve vrste sposobna za gnojenje k žitu, sirku itd. 100 kilo po 7 1/2.

Koščeno moko II vrste, sposobna za gnojenje v vinogradih in sadnih vrtih 100 kilo po 7 gold.

Za dobro blago se daje poroštvo. Naročila sprejema Franc pl. Mulitsch, trgovec v Gorici.

